

УДК 338.485:338.49(477.86)

СОЦІАЛЬНА СФЕРА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Левицький О. І.

*Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, Україна
E-mail: levutskuy.loi.latina@gmail.com*

У статті висвітлено розвиток соціальної сфери Івано-Франківської області за подієними регіонами. Відповідно, область було поділено на рівнинну, передгірну та гірську місцевості. На основі поділу обґрунтовано сучасний рівень розвитку в сільській місцевості: зайнятості населення, житлові умови населення, умови проживання, соціально-культурна сфера та туристична привабливість території. Розглянуто і запропоновано перспективні заходи розвитку сіл Івано-Франківської області.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальна інфраструктура, рекреаційна діяльність, житловий фонд, зайнятість населення.

Постановка проблеми. На протязі багатьох років все більше науковців звертаються до проблеми продовольчої безпеки суспільства. Вже зараз видно, що без сталого розвитку села немає майбутнього нашої країни. Територіальні відміни розвитку соціальної сфери, інфраструктури в сільській місцевості Івано-Франківської області є важливим критерієм оцінки розвитку туристичної індустрії і не тільки. На сьогоднішній день існують певні відміни у розвитку соціальної сфери у розрізі адміністративних районів. З кожним роком важливе місце в розвитку території починає займати туризм, а особливо в гірській місцевості. Тому вивчення соціальної сфери Івано-Франківської області стане непоганою підвалиною для інвестиційних потоків в туристичну діяльність. На сьогодні це є не лише актуальним питанням, а й надзвичайно потрібним. Об'єктом дослідження є сільська місцевість Івано-Франківської області. Предметом дослідження виступає стан розвиненості та властивості на згаданій території соціальної інфраструктури, їх часовий розвиток.

Мета та завдання статті. Метою статті є виклад результатів вивчення особливостей функціонування закладів соціальної інфраструктури в сільській місцевості Івано-Франківської області. Ціль статті досягається шляхом вирішення наступних завдань: 1) у зв'язку із географічним розташуванням області і відповідно різними природними та економічно-соціальними умовами проживання населення виникає складність вивчення сільської місцевості, тому виправданим буде спробувати розділити досліджувану територію на три однорідні регіони; 2) оцінити якість сформованості в сільській місцевості соціальної інфраструктури; 3) виявити переваги та недоліки в розвитку того чи іншого регіону області.

Попередній досвід. Стан соціальної сфери будь-якої місцевості свідчить, перш за все, про розвиток та умови проживання населення. Питанням соціальної сфери та сфери обслуговування присвячено праці таких науковців як М.А. Абрамова, С.О. Гудзинського, С.А. Ковальова, М.А. Меркушової, Я.Б. Олійника, В.В.

Покшишевського, І.В. Прокопи, Л.Шепотько, Д.В. Ярового та ін. В сучасних умовах потребує регіональне вивчення соціальної сфери території України, особливо сільської місцевості, яка в контексті даної тематики недостатньо вивчена.

Виклад основного матеріалу. Розвиток соціальної сфери в сільській місцевості Івано-Франківської області є різним. Тому вивчення соціальної сфери Івано-Франківської області проводимемо за трьома регіонами: гірським, передгірним та рівнинним. Такий підхід, на нашу думку, допоможе краще вивчити та розглянути досліджувану територію.

До гірської території було віднесено Долинський, Рожнятівський, Богородчанський, Надвірнянський та Верховинський райони. Гірська сільська місцевість являється найменш розвинутою у соціальній сфері. Загалом даний процес погано відбивається на розвитку гірської сільської місцевості. Найбільше населення зайняте в лісовому господарстві, оптовій й роздрібній торгівлі, в готельному та ресторанному бізнесі. Особливого значення набуває рекреаційна діяльність. В житловому фонді гірських сільських населених пунктів переважають дерев'яні будинки, що становлять 80 і більше відсотків від загальної кількості збудованих. Розміщена значна кількість будинків, що використовуються сезонно. Сюди належать гірськолижні курорти та екскурсійні маршрути до яких прив'язані готелі та місця відпочинку в зимовий чи літній період. За даними дослідження гірський регіон забезпечений центральним опаленням на 3,6% квартир, водопостачанням – 2,6%, каналізацією – 2,3%, природним газом – 38,8%, скрапленим газом – 28,1%, телефоном – 20,1%, ваннами – 1,9%. Проаналізувавши забезпеченість населених пунктів окремими видами благоустрою, можна зробити підсумок, що дане питання вимагає негайного вирішення. Вже зараз проблеми можуть дещо вирішатися у зв'язку з розробкою свердловин пошуку нафти та природного газу, будівництва електростанцій на швидких гірських річках. Найнижчий рівень благоустрою у гірських населених пунктів у Богородчанському та Верховинському районах. Робляться певні кроки, щодо збільшення громадського транспорту та їх зупинок в гірських сільських селах. Поліпшення життя сільського населення залежить від розвитку мережі закладів соціально-культурної сфери. Значна частина сіл не мають дошкільних закладів. Найбільша питома вага таких сіл станом на 2009 р. у Долинському районі (90,5%). Найменше закладів освіти розміщено у Рожнятівському районі (33,3%). Для гірських сіл притаманна значна відстань до найближчого населеного пункту та закладу освіти. Відсутність клубів, будинків культури зафіксована в Надвірнянському (27,9%) і Рожнятівському (20,8%) районах, бібліотек – Надвірнянському (23,3%), Рожнятівському (20,8%) та Верховинському (19%) районах, кіноустановок взагалі немає у всіх селах Надвірнянського району. В більшості сіл розміщені фельдшерсько-акушерські пункти [1]. На сучасному етапі розвитку саме торгівельна мережа найкраще розвинена у гірській місцевості. Заклади торгівлі розміщені практично в усіх селах гірських районів.

Якщо характеризувати в загальному соціальну сферу гірського регіону Івано-Франківської області, то сільська місцевість має неабиякі проблеми в розвитку. Гірська місцевість володіє чималими ресурсами українських Карпатських лісів, які

лише з недавнього часу почали використовувати за їх природнім значенням (це і туристичні маршрути, туристичні бази, місця відпочинку, гірськолижні курорти тощо).

До складу передгірської сільської місцевості було віднесено Косівський, Коломийський, Тисменицький та Калуський райони. В розвитку соціальної сфери передгірська сільська місцевість має важливе значення на обласному рівні. Місто Косів – це центр Гуцульщини, тому тут сільському населенню легко знайти місце праці при тому, що воно починає розростатися, як туристичний центр Івано-Франківщини. В Тисменицькому районі розміщений центр області – місто Івано-Франківськ і цим все сказано. Вище перелічені міста знаходяться на високому рівні розвитку соціальної інфраструктури. Внаслідок цього більшість сільського населення (60-70%) працює за межами свого населеного пункту. Для Косівського району притаманна розвинена рекреаційна діяльність з міжнародними інвестиціями. Життєвий фонд характеризується збільшеною кількістю збудованих будинків, особливо в цьому компоненті перевагу має Коломийський район. Навіть в розрізі районів Івано-Франківської області передгірська сільська місцевість відзначається щорічним зростанням різних видів благоустрою. Тисменицький район лідирує по кількості обладнаних квартир на 2009 р. центральним опаленням – 7114 (Косівський - 2021), водопостачанням – 5174 (Калуський – 3267, Косівський - 3044), каналізацією – 5172 (Калуський – 3232, Косівський - 2861), природнім газом на другому місці – 17808 (Коломийський - 21513), ваннами – 4940 (Калуський – 3228, Косівський - 2660) одиниць [2]. Таким стимулом являється також і матеріальна підтримка з боку як держави так і інвестиції в рекреаційну діяльність. Функціонує велика кількість маршрутного громадського транспорту. Через дану територію проходить головна дорога, що з'єднує три області України – Чернівецьку – Івано-Франківську та Львівську. На майбутнє потребує вирішення питання з модернізацією освітлення вулиць та вулиць з твердим покриттям.

Загалом територія районів непогано забезпечена підприємствами соціально-культурної сфери. Особливої уваги потрібно приділити по створенню дитячих дошкільних закладів. На весь регіон припадає тільки 39 таких закладів. Спостерігається необхідність установки в селах кіноустановок. Передгірська сільська місцевість добре забезпечена закладами освіти, фельдшерсько-акушерськими пунктами, закладами торгівлі, культовими спорудами тощо. Території притаманні сприятливі географічні, економічні та геополітичні умови розвитку та подальшого удосконалення. Косівщину відвідують щорічно багато туристів – як центр гуцульського краю.

До складу рівнинної сільської місцевості було віднесено Снятинський, Городенківський, Глумацький, Галицький та Рогатинський райони. На сьогодні розвиток соціальної інфраструктури регіону поступається передгірській сільській місцевості. Саме ця частина області характеризується найбільшим відтоком мігрантів за кордон (Снятинський та Городенківський райони).

Житловий фонд, за даними дослідження 2005-2009 рр. за оновленістю нових будинків знаходиться на останньому місці в області. Райони дослідження непогано забезпечені різними видами благоустрою. За їх наявністю вони утримують

лідуючі місця в області. Регіон на 11,2% забезпечений центральним опаленням, 8,6 – водопостачанням, 4,5% - каналізацією, 62,2% - природним газом, 25,0% скрапленим газом, 26,8 – телефонним зв'язком, 3,8% - ваннами. Обладнання будинків і квартир видами благоустрою веде до покращення стану розвитку соціальної сфери в сільській місцевості.

Територія районів має густу мережу автомобільних доріг, відповідно функціонує велика кількість громадського маршрутного транспорту. Снятинський район належить до транспортного вузла, що з'єднує м. Чернівці – м. Івано-Франківськ – м. Львів. Як і в інших районах області існують проблеми із збільшенням доріг з твердим покриттям і їх кращою якістю, освітленістю вулиць. Райони рівнинної сільської місцевості добре забезпечені підприємствами соціально-культурної сфери. В порівнянні з іншими районами, в регіоні існує менша необхідність по створенню дитячих дошкільних закладів, хоча така проблема і не відкидається. На високому рівні стоїть забезпеченість сільських поселень закладами освіти, бібліотеками, будинками культури, кіноустановками, фельдшерсько-акушерськими пунктами, торгівельними закладами, їдальнями, кафе, відділеннями зв'язку, спортивними спорудами, культовими спорудами та ін.

ВИСНОВКИ

Надмірне прагнення зекономити бюджетні кошти на поспішному закритті в сільській місцевості закладів соціальної сфери дискредитує інші, загалом корисні, намагання органів державного управління поліпшити обслуговування сільського населення [3]. Життєзабезпечення сільського населення пов'язане із відновленням керованості процесами комплексного соціально-економічного розвитку сільських територій, формування механізмів і визначення структур, які забезпечуватимуть їх реалізацію на всіх рівнях – від державного до місцевого. Соціальна сфера Івано-Франківської області різнилася за своїм характером та розміщенням. Наш поділ області вкінці кінців виправдав себе, адже за його допомогою нам вдалося краще розкрити суть розвитку соціальної сфери в сільських населених пунктах. Варто відзначити, що такі райони як Косівський, Верховинський, Коломийський та Калуський мають неабияке загальнодержавне значення в туристичній індустрії. Соціальна сфера всіх регіонів області складає єдину мозаїку розвитку та вдосконалення на все обласному рівні. Івано-Франківська область, а саме її сільська місцевість, займає одне з перших місць за розвитком та темпами зростання соціальної інфраструктури в майже новому напрямі географічної науки, як соціальній сфері, що є прямим показником добробуту, матеріального становища та соціально-економічного розвитку сільської місцевості будь-якої області.

Список літератури

1. Соціально-економічна характеристика сільських населених пунктів Івано-Франківської області. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2009. – 130 с.
2. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2009 рік. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2010. – 532 с.

3. Сільський сектор України на рубежі двох тисячоліть. У двох томах. Том 2. Соціальні ресурси сільських територій / Л.Шепотько. І.В. Прокопа. С.О. Гудзинський. Д.В. Яровий. – К.: Ін-т економіки НАНУ, 2003. – 466 с.

Левицкий О.И. Социальная отрасль как фактор развития рекреационной деятельности / О.И. Левицкий. // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: География. – 2011. – Т. 24 (63). – №2, ч. 2 – С. 318-322.

В статье представлено развитие социальной отрасли в сельской местности Ивано-Франковской области по регионам. Область изучается по таким регионам: равнинная, предгорная и горная местности. На основании этих регионов сделано характеристику современного уровня развития в сельской местности: занятость население, жилищные условия населения, условия проживания, социально-культурная отрасль и туристическая привлекательность региона. Рассмотрено и предложено перспективные задачи развития поселков Ивано-Франковской области.

Ключевые слова: социальная отрасль, социальная инфраструктура, рекреационная деятельность, жилищный фонд, занятость население.

Levutskuy O. An article the deelopment of the social sphere was elucidated according to the regions. / O.Levutskuy // Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. – Series: Geography. – 2011. – Vol. 24 (63). – № 2, p. 2 – P. 318-322.

Accordingly, the Region was divided into the plain, mountainous localities. On the base, of the division modern level of the country development was substantiated: population busy, housing conditions, living conditions, social-cultural sphere and the tourist attractiveness of the territory. It was mentioned and proposed perspective measures of the country development of Ivano-Frankovsk region.

Keywords: social sphere, recreational management, housing conditions, unemployment population.

Поступила в редакцию 08.04.2011 г.